

Natura 2000 in het IJsselmeergebied

Natuur beleven, gebruiken en beschermen

Nieuwsbrief Natura 2000, 9 februari 2012

Roelof Balk: 'Beheerplan mag van mij offensiever'

Een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES) is één van de kernambities van het Rijk-regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM). In dat programma is een duurzaam en robuust ecosysteem in het Markermeer en IJmeer randvoorwaarde voor stedelijke en andere ruimtelijke ontwikkelingen. Hoe raken de ontwikkelingen binnen RRAAM aan het Beheerplan Natura 2000 IJsselmeergebied? We vragen dit aan Roelof Balk, directeur van de Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer, de verantwoordelijke organisatie voor de voorbereiding van het TBES.

Balk: 'Het Beheerplan focust op het behoud van de huidige situatie in de komende zes jaar. Die is ecologisch gezien helaas beneden peil. Wij kijken binnen RRAAM verder vooruit. We geven een antwoord op de vraag hoe in Markermeer en IJmeer de kwetsbare delen van het ecosysteem zijn te versterken. Dat heeft tijd nodig, dus moeten we tijdig beginnen. In het ontwerp-beheerplan wacht men nog op de uitkomsten van de studies naar de autonome neergaande trends. Dat gebrek aan urgentie vind ik wel jammer, want daardoor werkt het beheerplan nog niet door in het krachtenspel van de ruimtelijke ontwikkelingen die het gebied kennelijk nu al onder druk zetten.'

Maar daarvoor is toch het TBES bedoeld waarvoor in het RRAAM-programma in principe een fors budget wordt uitgetrokken?

Balk: 'TBES en het Beheerplan vullen elkaar aan op verschillende schaalniveau's. Met de RRAAM-aanpak mikken we op versterking van de draagkracht voor natuur van het ecosysteem. Maar uiteindelijk gaan RRAAM en Natura 2000 toch over dezelfde natuur en dezelfde ecologie. RRAAM verzint er geen ecologie bij. Wat we in RRAAM nastreven en de maatregelen die we daarvoor bedenken, moeten sporen met de doelen van Natura 2000. Waar we echter last van kunnen krijgen, is dat natuurbehoud en natuurontwikkeling te ver uit elkaar gaan lopen. Dat de verantwoordelijke partijen op elkaar gaan wachten. Dan ontstaat een te groot faseverschil tussen die twee.'

Doelt u daarmee op de spanning tussen de ambitie van een robuust ecosysteem en het ongeduld van de ruimtelijke plannenmakers?

Balk: 'De plannenmakers binnen RRAAM omarmen het begrip 'organische groei. Dat staat voor een geleidelijke

ontwikkeling. Het valt dus wel mee met dat ongeduld. Maar er is wél een urgentie, zeker ecologisch gezien. Als de natuurwaarden te kwetsbaar blijven, zit het gebied op slot.

Dat de N2000-doelen en de Kaderrichtlijn Water uiteindelijk de referentiekaders zijn, staat binnen RRAAM niet ter discussie. Maar de samenhang tussen ecologie en de ruimtelijke ambities én de koppeling aan een robuust ecosysteem, is nog niet voldoende in beleid verankerd. Dat zal pas gebeuren als RRAAM de status krijgt van Rijksstructuurvisie. Het ontwerp komt eind dit jaar. Na inspraak en eventueel aanpassing is de vaststelling eind 2013 te verwachten.

Intussen komt er wél discussie op gang over de vraag of we de invloeden van ingrepen in het Markermeer op de natuur – bijvoorbeeld een IJmeerverbinding – niet ook al kunnen oplossen met incidentele maatregelen, in plaats van een integrale aanpak van het ecosysteem.'

Is dat een probleem?

Balk: 'Daar schuilt zeker een gevaar in. We hebben eind vorig jaar ons optimalisatie-rapport uitgebracht waarin we alle voorgestelde maatregelen secuur tegen het licht houden. Daar zijn forse aanpassingen en besparingen uitgekomen. De conclusie is dat de natuur in het Markermeer het best af is met een systeemverbetering die fundamenteel iets doet aan een aantal structurele oorzaken van de kwetsbaarheid. We zien met fragmentarische verbeteringen op termijn geen levensvatbaar en krachtig ecosysteem ontstaan, dat blijvend voldoet aan de wettelijke verplichtingen. Zowel de natuur als de ruimtelijke ontwikkeling is gebaat bij echte kwaliteitsverbetering van het ecosysteem.'

Hoe hebt u voor het optimalisatie-rapport de voorgestelde TBES-maatregelen tegen het licht kunnen houden?

Balk: 'De eerste generatie natuurmaatregelen was alleen nog globaal onderbouwd, zodat we winst konden boeken door gedetailleerder te kijken. Daarbij hebben we gebruikgemaakt van resultaten van de lopende studies naar de autonome neergaande trends. Die studies zijn al een eind gevorderd. Tussentijds komen de resultaten beschikbaar. Dat betekent dat je niet zes jaar hoeft te wachten op één allesomvattende einduitslag, maar kunt werken met groeiend inzicht. Zo is aan het licht gekomen dat we ons niet blind moeten staren op de slibhuishouding als allesbepalende factor voor de neergaande trends. Ook is gebleken dat we veel positieve effecten kunnen verwachten van de aanleg van land-waterovergangen, de wetlands. En verder is het optimaliseren vooral een kwestie van slim management. Bijvoorbeeld: combineren van dijkversterking met natuurmaatregelen. Of, geen aparte diepe putten maken voor het invangen van bodemslib, maar het saneren van de slibbodem combineren met zandwinning. Je kunt de specie gebruiken voor de aanleg van wetlands en het zand eronder voor infrastructuur en bouwterreinen.'

U gaf al aan dat er tijdsdruk staat op de uitvoering van het RRAAM-programma en dat vooral daarom een te groot faseverschil met Natura 2000 niet gewenst is. Is die druk de afgelopen jaren niet verminderd als gevolg van crisis en beperking van overheidsuitgaven?

Balk: 'Hoe vreemd het misschien klinkt, het antwoord is nee. Markermeer en IJmeer en hun stedelijke omgeving vormen een hoogdynamisch gebied. In economisch moeilijke tijden zien we hier de druk juist toenemen, doordat mensen in tijden van neergang economisch sterkere regio's opzoeken. Het verschil tussen krimp en groei wordt daardoor alleen maar groter. Zo ontstaat de paradox dat juist een gebied met veel dynamiek óók de beste kansen genereert om middelen vrij te maken voor het versterken van de natuurlijke draagkracht van het gebied. Wat niet wegneemt dat de krappe overheidsfinanciën nopen tot zeer selectieve investeringen. Vandaar mijn pleidooi om in het beheerplan niet te blijven steken in goede oplossingen voor bestaand gebruik, maar ook in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Ofwel: nu investeren, om gunstige condities te scheppen voor de toekomst.'